

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 17/2014

14.8.2014

ARVIOINNIN JOHTOKUNNAN MALLIJOHTOSÄÄNTÖ

Kirkkohallituksen täysistunto on hyväksynyt arvioinnin johtokunnan mallisääntö. Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi halutessaan perustaa arvioinnin johtokunnan. Arvioinnin johtokunta soveltuu parhaiten suuriin seurakuntatalouksiin, joissa toiminta on laajaa ja taloudelliset vastuut monitahoisia. Johtokunnan jäseniltä edellytetään keskimääräistä parempaa seurakuntien toiminnan ja talouden tuntemusta. Johtokunta voidaan perustaa tarvittaessa myös pienemmissä seurakuntatalouksissa. Koska kyseessä on mallisääntö, voi seurakuntatalous muokata sitä paremmin omiin tarpeisiin sopivaksi.

Yleistä

Arvioinnin johtokunnalla on kolme tehtävää: 1) arvioida, ovatko seurakunnan / seurakuntayhtymän ja siihen kuuluvien seurakuntien taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toteutuneet tarkoituksenmukaisella tavalla, 2) arvioida, toteutuvatko seurakunnan / seurakuntayhtymän talouden tasapainon edellytykset ja 3) arvioida toiminnasta ja taloudesta annetun raportoinnin toimivuutta.

Tavoitteena on antaa erityisesti suurille seurakuntatalouksille väline ja malli toteuttaa toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden arviointia. Arvioinnin johtokunnan avulla kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkovaltuuston ja seurakuntaneuvostojen antamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus tulevat läpinäkyvämmiksi ja tukevat toiminnan ja talouden edelleen kehittämistä.

Taloudellisen liikkumavaran kaventuminen pakottaa seurakuntataloudet aikaisempaa tarkemmin arvioimaan resurssien käyttöä. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvion ja toiminta- ja taloussuunnitelman ohjeistuksen lähtökohdaksi on se, että toimintaa suunnitellaan, toiminnalle asetetaan taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan.

Kirkkovaltuusto tai yhteinen kirkkovaltuusto päättäessään talousarviosta ja toiminta- ja taloussuunnitelmasta päättää myös toimintaa ja taloutta sitovista tavoitteista.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi on erityisen tärkeää monestakin syystä. Ensinnäkin tulee varmistua siitä, että toiminta on järjestetty ja seurakunnan varoja on käytetty tavoitteiden mukaisesti. Toiseksi, jos tavoitteet eivät ole toteutuneet, on etsittävä syitä ja joko tehostettava toimintaa tai ryhdyttävä kehittämään tavoitteita sellaisiksi, että organisaatio kykenee ne paremmin toteuttamaan. Kun toimintaympäristön muutokset ja resurssien riittävyys otetaan huomioon, on tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta arvioitava käytännössä jatkuvasti.

Lisäksi edellä mainittujen asioiden raportointi on erityisen tärkeää. Hyvin laadittujen raporttien avulla päättäjät kykenevät tekemään omia arvioita toiminnan ja talouden tuloksista ja kehityksestä. Siksi myös raportoinnin sisältöön ja laatuun on kiinnitettävä huomiota.

Tavoitteiden toteutuminen

Talousarviossa sekä toiminta- ja taloussuunnitelmassa hyväksytään seurakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet (KJ 15:1,2). Kirkkovaltuusto tai yhteinen kirkkovaltuusto päättää talousarvion toiminnallisista tavoitteista, määrärahoista, tuloarvioista sekä niiden sitovuustasoista (Taloussääntömalli, 3 §). Talousarviossa hyväk-

sytyt tavoitteet ovat sitovia. Mikäli kirkkovaltuusto tai yhteinen kirkkovaltuusto muuttaa talousarvion määrärahoja ja/tai tuloarvioita kesken varainhoitovuotta, määrärahan ja/tai tuloarvion muutosesityksessä selvitetään myös muutoksen vaikutus toiminnallisiin tavoitteisiin. Vastaavasti toiminnallisia tavoitteita koskevassa muutosesityksessä selvitetään muutoksen vaikutus määrärahoihin ja tuloarvioihin (Taloussääntömalli, 5 §).

Tavoitteiden merkitystä ja noudattamista korostetaan eri säännöksissä. Kirkkoneuvostolle ja kirkkovaltuustolle raportoidaan tavoitteiden toteutumisesta myös tilikauden aikana, ja kirkkoneuvosto antaa toimintakertomuksessa kirkkovaltuustolle selvityksen tavoitteiden toteutumisesta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista voidaan arvioida vastaamalla mm. seuraaviin kysymyksiin:

- onko toiminta kehittynyt tavoitteen osoittamaan suuntaan?
- ovatko kehittämistoimenpiteet onnistuneet?
- miten ja millä keinoin tavoitteet on saavutettu?

Tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen tunnusluvut auttavat seurakuntaa arvioimaan oman taloutensa kestävyyttä ja vertaamaan omaa taloudellista asemaansa vertailuryhmiin nähden. Taloudellisuutta kuvaavia tunnuslukuja on hyvä arvioida useamman vuoden ajalta, jolloin kehityssuunta on nähtävissä. Tunnuslukujen seuranta on erityisen perusteltua silloin, kun taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen on panostettu huomattavan paljon tai kun olosuhteissa on tapahtunut merkittävä käänne eikä nykyisellä strategialla voida enää edetä.

Vaikuttavuutta voidaan arvioida itsearvioinnin lisäksi kyselemällä, haastattelemalla tai muun palautteen avulla seurakunnan jäseniltä tai muilta toimintaan osallistuneilta. Toimintaa ja taloutta arvioitaessa on hyvä muistaa, että tunnusluku, esim. palvelusuoritteen hinta tai kerhossa kävijöiden määrä työntekijää kohden, kertoo tosiasian, mutta asioita on syytä tarkastella myös muista näkökulmista. Toimintaa ja taloutta on hyvä tarkastella mahdollisuuksien mukaan aikasarjoina usealta peräkkäiseltä vuodelta. On tärkeää, että kaikkien talousarviossa asetettujen keskeisten tavoitteiden toteutumisesta kerrotaan mahdollisimman selkeästi ja yksiselitteisesti.

Talouden tasapaino

Pääasiassa verotuloillaan toimintansa rahoittavan julkisyhteisön on sopeutettava toimintansa siten, että tuottojen ja kustannusten välillä vallitsee tasapaino. Seurakunnilla on vuotuisten toimintatuottojen ja -kulujen lisäksi vastuu kiinteistökanan ylläpidosta.

Seurakuntakiinteistöjen, varsinkin kirkkojen, ylläpitoon ja peruskunnostukseen tulee varautua ennakoivasti. Siksi talouden tasapainon arviointi tulee tehdä pitkäjänteisesti siten, että tulevat vastuut voidaan rahoittaa.

Kestävän taloudellisen tasapainon mittarina tulee käyttää vastaisia investointikustannuksia ja lainanlyhennyksiä sekä kertyvää vuosikatetta. Näköpiirissä olevien investointikustannusten ja lainanlyhennysten jakaminen ennalta sovitun ajanjakson (esim. 7–10 vuotta) mukaan vuositasolle ilmaisee vuosikatteen minimitason. Toiminta ja talous tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että vuosikatteen tavoitetaso saavutetaan. Vuosikatteen säilyminen tavoitetasolla on ehdottoman tärkeää.

Raportointijärjestelmä on laadittava siten, että edellä kerrottu talouden tasapaino on vaivattomasti tarkistettavissa ja että raportti voidaan tulostaa ja esittää riittävän usein tilikauden aikana.

Raportoinnin toimivuus

Toiminnasta ja taloudesta vastaavien on annettava tietoja kirkkovaltuustolle, kirkkoneuvostolle ja muille hallintoelimille toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta sekä kirjanpitoon perustuvia tietoja menojen ja tulojen toteutumisesta talousarvioon nähden ja ennusteista loppuvuodelle. Talousarviovuoden aikana on raportoitava toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. (Seurakunnan taloussääntömalli).

Raportointi voidaan toteuttaa niin kutsutuilla osavuosisiraporteilla joko neljännes- tai kolmannesvuosittain. Pie-
nemmissä seurakuntatalouksissa saattaa riittää raportointi puolivuosittein. Näissä raporteissa annetaan tietoja ta-
voitteiden toteutumisesta ja arvioita loppuvuodelle. Toiminnallisten tavoitteiden aikasidonnaisuus on otettava
huomioon, sillä kaikki tavoitteet eivät ole toteutettavissa jatkuvasti.

Osavuosisiraportoinnin rinnalle suositellaan käytäntöä, jossa säännöllisesti seurakuntaneuvoston, kirkkoneuvoston
ja kirkkovaltuuston kokoukseen viedään tiivis raportti keskeisten toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden to-
teutumisesta. Raportti esitetään kokoukselle tiedoksi merkittäväksi ja sen laadintatapaa voidaan tarvittaessa muut-
taa. Tärkeintä on saada päättäjille mahdollisimman selkeä ja helppolukuinen raportti.

Raportoinnin onnistumista voi arvioida sisällön ja tiedon tavoitavuuden näkökulmasta. Onko raportin sisältö
merkityksellistä ja voidaanko sitä käyttää päätöksenteon perusteena? Onko raportti tarpeeksi helposti ymmärret-
tävässä lyhyen perehtymisajan puitteissa?

Talousarvion toteutumisen seurannan lähtökohdista on mainittu Kirkkohallituksen antaman taloushallinnon pe-
rusohjeessa muun muassa seuraavasti:

*Seurakunnan taloutta on hoidettava hyväksytyin talousarvion mukaan (KJ 15:2,1). Tilinpäätöksen yhteydessä esi-
tellään kirkkovaltuuston talousarviossa hyväksymien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden, määrärahojen
ja tuloarvioiden toteutuminen. Kirkkoneuvosto, muut tilivelvolliset toimielimet ja viranhaltijat vastaavat toteutu-
misvertailun laadinnasta.*

*Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Toteutumisvertailussa nou-
datetaan samaa rakennetta. Toteutumisvertailu laaditaan saman kaavan mukaan, jolla kirkkovaltuusto on hyväk-
synyt toimintayksikön, tehtäväalueen ja hankkeen talousarvion. Mikäli seurakunnalla on erillisenä kirjanpitona
(taseyksikkönä) hoidettu rahasto esimerkiksi diakoniatyötä varten, toimintakertomuksessa esitellään seurakunnan
oma toiminta ja erikseen rahaston toiminta tehtäväalueen Diakonia hyväksi.*

*Seurakuntaneuvostot ja kappelineuvostot hyväksyvät seurakuntansa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ta-
lousarvion laatimisen yhteydessä. Ne antavat selvityksen yhteiselle kirkkovaltuustolle hyväksytyjen tavoitteiden
toteutumisesta tilinpäätöksen yhteydessä.*

Arvioinnin johtokunnan mallijohtosääntö löytyy Sakastista osoitteesta: [http://sakasti.evl.fi/sa-
kasti.nsf/sp?open&cid=Content3BD819-2](http://sakasti.evl.fi/sa-
kasti.nsf/sp?open&cid=Content3BD819-2)

Lisätietoja asiasta antaa taloussuunnittelupäällikkö Pasi Perander, puh. 09 1802 246, sähköposti: [etunimi.suku-
nimi@evl.fi](mailto:etunimi.suku-
nimi@evl.fi).

KIRKKOHALLITUS

Jukka Keskitalo

Pirjo Pihlaja

ISSN 1797-0326